

Teus Lebon

Ik ben de gek

Over patronen in het onderwijsdal
- en over Wien Berger.
Of over de verkwanseling
van het onderwijs.

2021

Beek, Limburg

Inhoud

Vooraf	9
Prelude (Petrus)	13
1 Brief aan <i>de Krant</i> : Docent als opgejaagd wild	19
2 Professionals	25
3 'Dan gooi me maar eruit!'	29
4 De erfenis van Deetman	55
5 Schaatsen op asfalt	63
6 Het lot	89
7 Tanner's Hatch en Nederlandse studenten	93
8 Van Witte Raven en het 'pta'	117
9 God is Domheid, Domheid is God (kort hoofdstuk)	137
10 Het Nexus College	143
11 Geld en 'Moeten dit mijn collega's worden?'	155
12 Henk en Annette, een proactief setje	185
13 Restvolk	199
14 Wanneer moet je weer werken?	203
15 Wien Berger en Jacques Kerver	213
16 Frits en Frits	243
17 Jacques Kerver en Wien Berger	251
18 And sympathy is what you need	265
19 Hoe het zoal gaat: Lesbezoek Roel Pieper Lyceum	267
20 I've got	305
21 Media Kunst Drama	307
22 Wende	323
23 De Natuur en God trekken met elkaar op	325
24 Giet zegt	359
25 Ze likken elkaar de bek	365
26 Het begint ergens / Het medium / Sabine	417
Nazang (Het Zwarte Gat)	453
Extra's / Nazorg	469
De titel	470
Tweede motto: <i>De enige redding van het onderwijs ...</i> (+ naschrift Wien B.)	472
In onderwijs heerst een angstcultuur (ad H1, H25)	479
Een voorgenomen besluit genomen (ad H1, H15)	482
Docent in de uitverkoop (ad H4)	485
Over gepersonaliseerd onderwijs (ad H8)	488
Over (periode)plannen voor toetsing en afsluiting (ad H8)	490
Saidjah en Adinda (ad H19)	497
Individuele & individualisering (ad H23)	500
A concept of darkness (& light) (ad H23)	504
Over 'internetsubjectiviteit' en 'panelgesprekken' (+ naschrift Wien B.) (ad H23, H25)	505
Willekeurige uitspraken van Wien Berger in dit boek	514
Naschrift1: Nog iets over Pieter Cloodt	521
Naschrift2: Nog iets over Wien Berger	521

26 *Ergens begint het / Het medium / Sabine*

*God, is het zoveel wat ik vraag
Geef me gisteren in ruil voor vandaag
Zodat ik jou weer voor het eerst mag zien
En niet voor het laatst*

(Belinda Meuldijk / Rob de Nijs, 2019)

Zoals in ieders leven vermoedde Wien dat er best ook een paar bepalende ‘highlights’ in zijn leventje konden zijn geweest. Maar hij was nooit bewust of al te breed blijven stilstaan bij gedachten daaromtrent. Tenminste, dat had hij zichzelf inmiddels wel afgeleerd. Geen sentimentele navelstaarderij. Wat schoot je ermee op? Je kon beter de dingen accepteren en vervolgens vooruit kijken. Zo had hij ook nooit willen meegaan in predestinatie-ideeën of, iets profaner, de voorbeschikkingsvariant die hij predispositie noemde, dus dat je op grond van wellicht je karakterologische vatbaarheden je levensgang in je meedroeg. Het was de discussie over voorbeschikking en het lot (dit laatste was iets anders maar toch) en daar tegenover over vrije wil; een discussie die hij al kende vanuit de middelbare school, zijdelings vanuit de literatuur, maar met name geschiedenisleraar Hertoghs had hier de aanzet toe gegeven. ‘Het begint ergens,’ zei Hertoghs. Wien herinnerde zich zelfs het moment en de manier waarop Hertoghs zijn inzichten uitsprak. ‘Ergens begint het en ergens gaat het naartoe. Dat is waar wij toe doen, ergens naartoe te gaan! Meer niet. Dat is onze gedeelde bestemming. Wij zijn lotsverbonden,’ aldus Hertoghs. ‘Acceptatie is wat ons rest.’

Wien wist destijds bij god niet wat Hertoghs precies bedoelde of in hoeverre hij dat zelf wel wist, maar het maakte een machtige indruk op hem. Hertoghs had vaker scepsis met betrekking tot de historische ontwikkeling van de menselijke vrije wil getoond. De vrije wil die in de Renaissance zijn intrede in het denken en handelen van de mens had gedaan en volgens Hertoghs hoofd en hart definitief van elkaar had gescheiden, ratio en gevoel. De individualisering was dáár begonnen, zei hij, in de Renaissance, had in de Romantiek weer een extra zwengel gekregen en was in de jaren 1960 tot een voorlopig hoogte-

punt gekomen. Maar of de mens daar in zijn ontwikkeling en bestemming mee gediend was, vond Hertoghs zeer de vraag.

Het was gek dat Wien nu na al die tijd, ruim veertig jaar, in de opmaat van zijn aanstaande scheiding, vanuit het niets wel eens Hertoghs voor zich zag preken. De man moest niettemin al eeuwen dood zijn. Maar los van de historische context van predestinatie versus vrije wil had Wien zijn hele leventje gevonden dat, kort gezegd, je levenskeuzes moest maken vanuit verantwoordelijkheidszin en dan niet meer moest zeuren, dat je je gewoon geenszins moest inlaten met iets vaags en ongrijpbaars als het lot of wat dan ook. Wat gebeuren moest, gebeurde toch. Dat vónd hij, tenminste dat had hij zichzelf zo voorgehouden, zeker na een aantal levenservaringen.

Zo gebeurde het dat hij in een veel latere fase in zijn leven nu bij Medium Hans terecht kwam, ofschoon hij totaal niets met mediums had. Het zal eind september, begin oktober 2014 zijn geweest.

Wien was na dertig jaar huwelijk gescheiden, tenminste de rechterlijke beschikking was aanstaande, maar hij woonde nog met zijn twee teckels in het gigantische huis annex galerie en werkplaats, dat in de verkoop stond. Zijn zus had zich min of meer over hem ontfermd. Dat wil zeggen, zij belde hem met enige regelmaat naar haar te komen zodat ze een paar wijntjes konden nuttigen. Maar zo was het niet helemaal, hij liep natuurlijk met de ziel onder de arm en was blij met de vertrouwdheid van zijn zus. In ieder geval voorzag zij hem offhand van allerhande inzichten en adviezen. Medium Hans passeerde steeds frequenter de revue. Hij had haar kennelijk enige tijd geleden met zijn getransfereerde energie van kanker afgeholpen en een kennis van gordelroos. Hij zou onconventioneel zijn, erg confronterend maar ongelooflijk doortastend, profetisch bijna. Ja, als het niet baatte dan schaadde het ook niet. Wien moest toch echt maar eens gaan.

Hij had zijn zus al eens verteld over een zekere Marieke, een Brabantse die in Zwitserland woonde en daar langlaufinstructrice was. Zij had Wien eerder, nog ten tijde van zijn huwelijk, een aantal keren benaderd en willen lokken. Als hij naar Zwitserland kwam, kon hij gratis in een studio van haar verblijven maar dan wilde zij hem wel in die tijd ook eens voor zichzelf hebben. Als hij met zijn vrouw kwam, dan moest hij voor hun verblijf betalen. Dit laatste schreef ze niet maar

dat was wel duidelijk. Wien liet het en ging dus niet. Het was wel een leuk en best spannend verhaaltje om aan zijn zus te vertellen.

Zo kwam hij uiteindelijk dus bij Medium Hans, diep verzonken in de Zuid-Limburgse heuvels, boven op een kamertje onder het puntdak. Hans was geen toonbeeld van gezondheid en beschikte over een zeer substantiële Body Mass Index. Hij ging voor op de zoldertrap en dát, die opgang, was voor hem bepaald geen sinecure. Daarna, beiden eenmaal tegenover elkaar gezeten, en Medium Hans na enkele minuten uitstomen en zuurstof happen, leek alles wat soepeler en routineuzer te verlopen. Wien was verbaasd over de kwantitatieve kennis en wetenswaardigheden over het hiervoormaals en het hiernamaals die hij ter introductie binnen vijf minuten voorgehouden kreeg. Hij bekeek globaal de indrukwekkende zolderbibliotheek, die al snel blijk gaf van een sterk antroposofische inslag, en gaf zich over. Hans bleek ook al best wat van hem te weten maar hij had natuurlijk wel het een en ander van Wiens zus vernomen. Mocht ook, wat Wien betrof, geen probleem. Hij dacht in dergelijke situaties liefst altijd resultaatgericht, al de rest was van ondergeschikt belang. Nu hij er toch was, ging het hem om de vraag of Medium Hans een beetje voor hem in de toekomst kon kijken, of liefst een enigszins pragmatisch beleid kon uitstippelen, bij voorkeur zo wensvervullend mogelijk.

Het was in de tijd dat dus Wiens scheiding op het punt stond door de rechter te worden bekrachtigd maar zijn vrouw nog bij hem woonde, uiteraard in een andere slaapkamer en in andere ruimtes vertoefde, als ze er al vertoefde. Het huis stond in de verkoop maar het was een buitengewoon ongunstige tijd om te moeten verkopen. In ieder geval waren Wien en zijn ex-vrouw nog steeds fiscaal partners tot het moment van verkoop. De tijd en de nood drongen enorm. Hans kende deze situatie natuurlijk via Wiens zus. Ook was het Hans bekend dat de scheiding financieel desastreus had uitgepakt, in ieder geval voor Wien.

‘Wat heb je betaald voor het huis?’ vroeg Hans.

‘Drie negenentachtig.’

‘Wanneer?’

‘2007.’

‘Wat vraag je?’

‘Vier negentien.’

‘Dát kun je vergeten!’

‘Hoezo? We hebben er nog godweetwat aan gedaan.’

‘Leuk voor jezelf maar nu in deze tijd weggegooid geld.’

‘Dat dacht ik toch niet.’

‘Staat het onder water?’

‘Nee.’

‘Wat is de nulgrens?’

‘Twee tachtig.’

‘Dan verkoop het maar gauw daarvoor.’

Wien verklaarde Hans in gedachten voor gek. Het moet echter gezegd, twee jaar later pas werd het huis verkocht voor een prijs die verdacht dicht in die buurt lag, en daar hadden Wien en zijn ex relatief nog geluk mee gehad. Wat dat betreft had Hans dus al meer profetisch vermogen getoond dan Wien op dat moment kon bevroeden.

Vervolgens bewoog de sessie zich allengs in de richting van het onderwerp vrouw of vrouwen. Vanzelfsprekend richtte meneer Hans zijn pijlen op Wiens ex, met wie Wien dertig jaar getrouwd was geweest en zesendertig jaar samen. Bovendien had hij drie kinderen met haar, inmiddels twintigers en academisch afgestudeerd. Met de financiële uitkomst van de scheiding had een goede vriend van hem gezegd: ‘Nou moet jij nog maar eens proberen aan de vrouw te komen. Al heb je nog zo’n harde, dat wordt toch een hard gelag.’

‘Je vrouw, hoe heet ze ook alweer?’ begon Hans.

Wien noemde haar naam.

‘Ja, je vrouw heeft nooit van je gehouden,’ zei hij.

‘Ja zeg,’ antwoordde Wien, ‘hoe kun je dat nou zomaar zeggen!’

‘Dat wéét ik. Dat zie ik. Daarvoor ben je hier.’

‘Nou, ze heeft anders een jaar achter me aan gelopen voordat ze me kreeg, zal ik maar zeggen. Daar wist ik trouwens niks van want ik was zelden in het zuiden toen. Ik woonde in Wageningen.’

‘En over welke leeftijd praten we dan?’

‘Zij was net zeventien en ik bijna eenentwintig.’

‘Jij was een mogelijke trofee waarin zij zich had vastgebeten.’

‘Dat geloof ik niet, zo voelde dat niet.’

‘Je was vier jaar ouder. Dat is een halve generatie op die leeftijd. Je

kwam uit de gegoede middenstand. Dat was heel wat interessanter en levendiger dan het kleinburgerlijk gezin waar zij vandaan kwam. Je was sportief, muzikaal, niet lelijk, populair, heb ik begrepen van je zus. Je zat op het vwo. En zij?’

‘Mavo, daarna havo.’

‘Kijk! Dat bedoel ik.’

‘Dat is veel te simpel gesteld, meneer Hans. Veel te lineair.’

‘Op zich heb je daar wel gelijk in, meneer Wien. Maar wacht maar even. Hoe kreeg ze je uiteindelijk, zoals je het noemt.’

‘Met Carnaval. Ze trok me uit een stoel om te dansen. En daarna lieten we elkaar niet meer los.’

‘En verder?’

‘Ja, niks speciaals eigenlijk. De hele avond tegen elkaar plakken en zoenen en samen biertjes gaan halen.’

‘En verder?’

‘Ik zou het niet weten. Ze vertelde me die avond dat ze me zo lang gezocht had. Het was in de grote feestzaal van Glunder. Om twee uur hield de muziek op. Dus de jassen halen en op de fiets naar huis.’

‘Aha!’ bracht Hans uit. ‘Aha! Ik zie toch iets anders.’

‘Hoezo zie?’

‘Ja, weet je, als je hier nog een paar keer wilt komen, moet je accepteren dat ik mediaal begaafd ben. Ik krijg soms dingen door.’

‘Hoe moet ik me dat voorstellen?’ vroeg Wien. Hij vroeg zich tegelijkertijd af of het adjectief *mediaal* in deze betekenis wel bestond.

‘Doe dat maar niet, dat voorstellen, tenminste nu niet. Accepteer maar dat het zo is. Daar betaal je me straks ook voor, € 60.’

‘Goed.’

‘Ik zei dus dat ik iets anders zie. Ik zie iemand anders. Je was niet alleen, je was niet de enige.’

Wien kreeg een stroomstoot. Hij voelde een duizeling, een koude tinteling van zijn nek tot zijn kruin. Zijn hart bonkte. Medium Hans keek hem indringend aan. Ogenblikkelijk na Hans’ mededeling popte bij Wien het beeld op van dat moment destijds. Hij had het toen meteen erna opzij geschoven, wég uit zijn bewustzijn. Daar was hij sowieso zeer bedreven in geraakt, lastige ervaringen uitblokken. De muziek was gestopt en ze waren naar de garderobe gegaan. Het was

er natuurlijk druk en Wien zou de jassen wel halen. Hij nam haar bonnetje over en sloot aan in de rij. Toen hij na een tien minuten terugkwam op de plek waar hij zijn nieuw vriendinnetje had achtergelaten, trof hij haar niet aan. Hij keek en zocht en zocht maar vond haar niet. Toch had hij haar jas. Ze kon toch onmogelijk zonder jas ergens heen zijn gegaan. Ze moest hém nu ook aan het zoeken zijn. Wat intens raar.

Het werd al duidelijk minder druk bij de garderobe. Hij had het idee dat iedereen nu wel de jas had opgehaald, toen hij om de hoek net achter de garderobe richting wc's haar zag staan zoenen met iemand. Hij liep eropaf en zag dat het Harm was, die in het magazijn werkte waar zij eerder vakantiewerk had gedaan. Bepaald geen schoonheid toch, die Harm, uit de mijnwerkerswijk, mds-opleiding, stevige onderbeet. Centenbekske, zoals het in het Zuid-Limburgse werd genoemd.

'Heb je je jas nog nodig, denk je?' had Wien gezegd. Ze schrok en kwam ogenblikkelijk los van haar Harm. Zonder Wien of Harm nog aan te kijken pakte ze de jas, trok hem aan en liep met Wien richting uitgang. Ze ontsloten de fietsen en hij bracht haar naar huis.

Onderweg zeiden ze niks. 'Kom je morgen weer?' vroeg ze enigszins beschroomd, nadat hij haar had afgeleverd.

'Zoiets als dit was wat mij betreft de eerste en laatste keer. Als je daarop het juiste antwoord kan geven, kom ik morgen misschien weer.'

'Ja,' antwoordde ze. 'Kom je me hier thuis ophalen?' Ze boog haar hoofd wat naar beneden.

'Ik ben er om negen uur of ik ben er niet. Daar moet ik nog even over denken.'

'Goed,' zei ze. 'Tot morgen, hoop ik heel erg.'

Hij was haar de volgende dag gaan ophalen. Het voorval had hij daarmee uit zijn bewustzijn verbannen en hij kwam er ook nooit meer met haar op terug. Maar vele jaren later toen zijn huwelijk toenevend te lijden kreeg van verkilling, doordat zij zich steeds opzichtiger van hem afkeerde, doemde het beeld van de kus of de zoenpartij wel degelijk onwillekeurig op. De verdringing begon haar werking te verliezen. Hij zou dit van niemand gepikt hebben, onmiddellijk zijn omgedraaid en weggelopen. Waarom stapte hij er bij haar overheen? Waarom was hij met haar doorgedaan? Hij vertelde pas na zijn schei-

ding hierover aan zijn zus en een goede vriendin. Deze laatste zei hem dat zijn huwelijk een biogenetische bestemming had gehad, de rest moest hij vergeten. Dat kwam hard aan, maar als hij aan zijn kinderen dacht of ze observeerde, bracht de herinnering aan die opmerking altijd een glimlach op zijn gezicht. Zij waren perfect door hun scholen en studies gerold, en door hun puberteit, prezen ook nu nog hun opvoeding, waren sociaal rijk, klaagden geen moment over het feit dat zij hun studie volledig zelf hadden moeten bekostigen, of beter: bléken te hebben bekostigd. Dit laatste, echter, kende nog een eigen verhaal dat Wien niet alleen een vaderlijk schuldgevoel gaf maar het licht op zijn huwelijk en gedeeld ouderschap verder en pijnlijker zou breken. Maar misschien had het inderdaad allemaal zo moeten zijn. Retrospectief waren zij hem welk offer dan ook waard geweest.

Er was nóg iets geweest dat steeds meer met het beeld van de zoen-scène tot hem doordrong: Zij had niets gezegd dat leek op een excuus, een 'sorry'. Het besef diende zich pas heel laat in zijn huwelijk bij Wien aan, dat zijn vrouw, hoe zorgzaam en georganiseerd ze ook was, twee dingen überhaupt niet kon: sorry zeggen en iemand een compliment of complimentje maken. Daar had hij haar uiteindelijk, helemaal aan het einde, ook tweemaal mee geconfronteerd. De eerste keer leek ze wat verstoord te kijken en liep ze woordloos langs hem. De tweede keer lachte ze hem uit. 'Heb je dat ooit verdiend dan?' zei ze.

Wien was enkele minuten in gedachten geweest en Hans zat hem nog in dezelfde houding vorsend te observeren.

'Dat kan ik me niet meer zo precies herinneren,' zei Wien. 'En als er nog een ander was, dan zal dat niks hebben voorgesteld.'

'Hmm,' bromde Hans in zichzelf. 'Hmm.'

'Ze was in ieder geval nog maagd,' voegde Wien toe.

'Hmm,' bracht Hans nog maar eens uit. 'Hoe weet je dat?'

'Daar wil ik niet op ingaan.'

'Dat hoeft je ook niet. Maar denk daar ooit nog maar eens over na.'

Er viel een stilte. Het was bepaald niet makkelijk gegaan die eerste keer. Bloed of zoiets wat bij het sprookje ontmaagding hoorde, had hij niet gezien. Het leek meer dat ze op dat moment gewoon te eng was,

te gespannen waarschijnlijk. Daarna niet meer. Enfin, niet iets om bij stil te staan. Dit moest iedereen zo wel zo'n beetje hebben ervaren, in varianten.

'Iets anders,' vervolgde Hans. 'Iets algemener. Kun jij me een moment, een gebeurtenis noemen die jouw leven en misschien je karakter voor een belangrijk deel heeft bepaald?'

'Ja,' zei Wien, 'dat moet de dood van mijn vader zijn geweest en alles wat daarvoor en vlak erna met mijn voetballerij gebeurde. Ik was pas zeventien toen en ...'

'OK,' zei Hans. Het leek alsof hij Wien onderbrak. 'Dat weet ik wel.' Wien bedacht meteen dat Hans dat verhaal misschien al uit-en-te-na via zijn zus had vernomen. 'Daar komen we nog wel eens op terug. Maar ik krijg iets heel anders door. Ik zie het getal vijf. Vijf. Vijf jaar? Drukte, geschreeuw, lachen, vrolijk. Rood. Róód zie ik.'

Wien voelde ogenblikkelijk weer diezelfde huivering in zijn hoofd, over zijn rug, in zijn hart. Hans leek het te zien. 'Zegt dat je iets?'

'Goh, ja ... Hoe kan dat?'

'Dat kan.'

'Dat is mijn vijfde verjaardag, denk ik! Ik kreeg toen een skelter, met luchtbanden, een echt stuur, een handrem, ferrarirood. Hij stond achter de deur in de keuken toen ik tussen de middag van school thuis kwam. Maar ik heb er nooit ingezet. Toen ik wilde gaan zitten, begon mijn broertje van anderhalf heel hard te schreeuwen en bleef dat doen totdat mijn vader hem in de skelter zette. Hij kreeg hem er niet meer uit want hij liet het stuur niet los en begon dan opnieuw hysterisch te gillen. Dus ik moest maar aan tafel mijn boterhammen opeten en weer naar school gaan. Ik ben echt nooit meer in de skelter gaan zitten, ook niet als ik alleen was. De magie was weg. Weg! Begrijp je?'

'Heel goed, dat begrijp ik heel goed,' antwoordde Hans. Zijn gezicht verzachtte. 'Wien,' zei hij, en hij keek hem vanonder zijn wenkbrauwen aan, 'we weten wat van je broertje geworden is.'

Wien knikte heel lichtjes. 'Don't mention,' zei hij. Hoe was dit voorval in hemelsnaam bepalend geweest? Dat zou een kardinale vraag blijven.

'Wat we hier nu aanstippen, kunnen we een volgende keer bespreken, als je er behoefte aan hebt. Maar alleen als je dat wil.'

‘Dat is goed,’ antwoordde Wien. Hij dacht nog wat na over die vijfde verjaardag, probeerde terug te halen hoe zij zich op die momenten voelde. De enorme dankbare blijdschap toen hij de skelter zag. Voor hem?! Hij, een skelter!? Lekker rijden achter in de straat! En het bergje van het schoolplein af! En meteen erna het geweldige plotselinge geschreeuw, het lachen. Het lachen vooral. Zijn broertje die met één machtige zwaai door zijn vader op zijn plaats achter het stuur belandde. De opgetogen, triomfantelijke blik en bijbehorende geluidjes van zijn broertje. Weer het schaterlachen. De teleurstelling. Het verdriet, het vernederende verdriet. Het alleen staan. De aanvankelijke blijdschap die gewoon de hoek in was geschopt, zonder dat iemand dat gezien had. Even het gevoel dat hij gek werd, ook dat hij er niet toe deed. Dat alles wegviel, alle zekerheden. Alsof hij niets was. Hij concludeerde nu in gedachten dat hij veel van zijn vertrouwen in anderen hier vrijwel onherstelbaar kwijtraakte. Hij zou weliswaar goeddeels een onbevangen persoon blijven, zijn aangeboren karakter droeg hem dat op, maar hij was altijd voorbereid in een verre hoek te belanden met bittere valse teleurstellingen. ‘Being prepared is all,’ las hij later ergens in Shakespeare. Een ironische grimas trok over zijn gezicht. Voorbereid zijn op verlies, teleurstelling, op manifestaties van het Niets. Niet gek misschien dat hij binnenshuis of op een ouderavond nogal eens ‘een beetje zwaar op de hand’ werd genoemd, een ‘denker’. Hij zou niettemin een goed gevoel ontwikkelen voor zelf-ironie, zelf-relativering. Maar dat hij een typische buitenstaander was, zelfs van zijn eigen leven, zou nooit meer veranderen. Daarbij had hij welhaast van nature een zeer grondige hekel aan opgeblazen ego’s.

‘Ik krijg meer door,’ vervolgde Hans. ‘Ik moet me nu even concentreren. Kijk maar wat rond of pak een boek.’ En Hans ging iets achterover in zijn stoel zitten, sloot de ogen, rolde wat met een rozenkrans in zijn handen. Het duurde niet heel lang, hooguit vijf minuten. ‘Ja,’ zei hij alsof hij weer bijkwam, ‘ik krijg de hele tijd twee dingen door. Ik kan ze niet met elkaar verbinden, het lijkt van heel ver weg.’

‘Oh, maar dat andere was toch ook al heel ver weg.’

‘Dit is anders. Iets minder ver, vermoed ik. Dit is anders, heel anders. Hmm, hmm.’

‘Ik ben benieuwd.’

‘Ik krijg continu het getal negentien. En ik krijg een woord of een naam, drie lettergrepen, een a, een i en nog een die niet helder wordt.’

Wien voelde opnieuw, nu voor de derde keer, een schok. Maar hij negeerde deze eveneens subiet en probeerde over de gegevens na te denken alsof ze de actuele hints in een onschuldig spel van nu waren. Die negentien kon hij daarin niet direct thuisbrengen, tenminste niet in verband met zijn recentere leven. Ja, zijn ex-vrouw was de negentiende jarig en het was één van zijn lottogetallen, meer omdat hij het een mooi priemgetal vond. En ... en ... Hij schoof dit wat nu bij hem opkwam voor de tweede keer opzij. Maar die naam, die kon hij op zich toevallig gelijk vanuit het recente verleden beantwoorden. ‘Marieke,’ zei hij. Hij riep het bijna.

Hans keek hem aan, half vragend, onderzoekend. Niet direct overtuigd, leek het. ‘Marieke,’ herhaalde hij bedachtzaam, ‘Marieke... Oh ja. Ja ja. Vooruit, als jij dat zegt dan moet dat hem zijn. Wie was dat ook alweer precies?’

Dus Wien vertelde hem kort over de Brabantse langlaufinstructrice in Zwitserland, zoals hij ook aan zijn zus over deze Marieke had verteld. Hans zei alleen steeds heel kort, gehaast bijna, ‘ja’, ‘ja’. Hij verloor snel de interesse, alsof hij ook dit wel al allemaal wist. Wèl wilde hij weten of deze Marieke geld had.

‘Dat weet ik echt niet,’ antwoordde Wien. ‘Ze rijdt wel zo’n sportwagentje en ze heeft een paard of zo.’

‘Luister,’ zei Hans, ‘als ik het goed begrijp is dát de vrouw van jouw toekomst. Ga daar maar mee verder. En in geval van nood kan zij je ook nog onderhouden.’

‘Ho ho, rustig aan!’

‘Ja, echt waar. Zo mag je ook best eens gaan denken. Je hebt genoeg achter de rug en je bent dertig jaar lang genoeg uitmolken door een vrouw die niet van je hield ...’

‘Wacht even,’ onderbrak Wien. ‘Dat zeg jij!’

‘Dat zeg ik. En als je nog wat onzeker bent, raad ik je aan deze keer eerst eens goed te proefrijden, en niet op haar paard.’

‘Hahaha.’

‘Jaahaa, want dat is dertig jaar lang ook niet veel geweest. Dus denk

maar eens aan jezelf.'

'Nou, zo slecht was het niet met mijn ex.'

'Maak dat jezelf maar wijs.'

Ze maakten even later een vervolgspraak en Wien vertrok.

Hans bewoonde een appartement in een hoeve net over de grens bij het zuidelijkste puntje van Nederland. Er stond Wien in ieder geval een mooie terugrit te wachten. Hij reed terug via Terziet richting Epen. Vlak voor Epen echter besloot hij naar rechts af te slaan richting Camerig en het Vijlenerbos. Hij wilde een omweg maken door deze omgeving die hij al zo lang kende en die tot nadenken stemde.

In het Vijlenerbos reed hij door naar boscafé *'t Hijgend Hert*, dat zichzelf 'de enige berghut van Nederland' noemde. Dat vond hij op zich wel grappig. Het zou er nu waarschijnlijk niet al te druk zijn. Medium Hans had hem, zo merkte hij nu achteraf, stevig uitgewrongen. Hij was doodmoe maar er was meer dan genoeg te overdenken. Hoe moest hij de verbanden die Hans had gelegd duiden? Dat van zijn vijfde verjaardag had hem nogal verbijsterd. Het was echter vooral verbijsterend dat iemand überhaupt daarmee naar voren kwam. En hoe betekenisvol was dit voorval werkelijk voor zijn leven, zijn karaktervorming geweest? Had zijn zus iets in die richting eerder met Hans besproken? Dat kon eigenlijk niet. Zij had vast helemaal niks met zijn vijfde verjaardag.

En dan dat andere, dat laatste, de Marieke-ingeving: de a, de i en nog iets. Dit verwarde hem immens. Hij kon niet geloven dat het mogelijk was wat hij wérkelijk dacht. Vanwege het getal negentien dat Hans daarbij ook nog had genoemd, had hij alle energie nodig om helder te blijven, om controle te houden. Er drong zich inderdaad iets uit een heel ver verleden alsnog op.

Hij dronk een kop koffie in *'t Hijgend Hert* en stapte weer in de auto. In de kom vlak voor de laatste helling naar Vijlen stopte hij en parkeerde langs de weg. Hij belde zijn zus.

'Maria, ik ben zojuist bij Hans geweest. Heb jij hem iets over die Marieke verteld of haar naam genoemd?'

'Neeee, echt niet. Hoezo?'

'Hij zei dat hij een naam met een a en een i doorkreeg en dat dat de

vrouw van mijn toekomst was.'

'Oh? Maar dat kan, hoor, dat hij zoiets doorgegeven krijgt.'

'OK. Maar dat is nogal wat, zo'n uitspraak.'

'Ja, ik heb je gezegd, hij draait nergens omheen. Je moet natuurlijk altijd zelf kijken wat je ermee doet.'

'Dat zal ik zeker. Ik loop een van deze dagen bij je binnen.'

'Ja, is fijn. Ik ben benieuwd. Tot gauw.'

Wien bleef een tijdje zo in zijn auto zitten. Hoe belangrijk was het wel of Hans werkelijk op de naam Marieke had aangestuurd en hem gewoon met voorinformatie van Maria had belazerd? Als dat zo was, dan was dit volkomen onverantwoord. Zo kon je iemands leven niet in een richting sturen. Hans' aarzeling echter bij het horen van de naam toen Wien hem uitsprak, wees Wien op een heel andere mogelijkheid, die wel eens veel zuiverder zou kunnen zijn. Hij zat daar achter het stuur, keek recht voor zich uit maar zag niks, tenminste niks van de omgeving buiten. Zijn ogen werden nat. Het was lang geleden, heel lang. Als hij iets in zijn leven effectief had verdrongen, effectief omdat het moest om verder te kunnen, dan was het dit! Maar hij kreeg het terug, zomaar in één keer vandaag hier in dit prachtig glooiende landschap, waar ook nog ergens een zogenaamde berghut stond. Hij herbeleefde het als een op zolder toevallig ontdekte oude film of een doos met vergeten liefdescorrespondentie.

Wiens vader was op een receptie in oktober 1974 in elkaar gezakt. Hartinfarct. Hij kwam niet meer thuis. Bijna vijftig was hij geworden. Hij was slager. De slagerij, die hij begin jaren '50 van zijn vader had overgenomen, die deze vlak na de Eerste Wereldoorlog was begonnen, moest meteen worden opgeheven en ontmanteld. Er moest geld verdiend worden en Wiens moeder breidde haar antiekhandeltje, tot dan toe vooral gedreven aan de achterkant van het huis, uit naar de winkel aan de voorkant. De slagerij was binnen een week antiekzaak. Wiens oudere zus Maria brak haar studie af en nam de antiekhandel deels over. Wien was zeventien en zijn jongere broertje op dat moment bijna veertien.

In het jaar of anderhalf jaar na de dood van zijn vader hield Wien

zijn moeder veel gezelschap. Hij voelde zich er ook min of meer toe verplicht want de andere twee waren er zelden. Hij hield van zijn moeder maar in die tijd werd hij meer en meer geconfronteerd met een andere kant van haar, een die eerder waarschijnlijk zijn vaders deel was geweest. Zij bleek een ontevreden vrouw, stug en stuurs ook. Zij vertelde vooral haar eigen verhaal aan Wien, over haar jeugd en familie, over haar man, Wiens vader, over zichzelf. Hij had haar door de jaren heen toenemend teleurgesteld. De mooie veelbelovende prins die hij zo vlak na de Tweede Wereldoorlog leek, had niet echt aan haar verwachtingen kunnen voldoen. En wat misschien nog erger was, hij had haar na zijn dood met een schuld van twintigduizend gulden achtergelaten, die zij overigens meteen had afbetaald. Wien kreeg steeds meer het gevoel dat ook hij en zijn broer en zus aan nogal hoge verwachtingen zouden moeten voldoen om gewaardeerd te worden. En dat was bepaald nog niet gelukt, ofschoon ze alle drie op het athe-neum zaten of, in het geval van zijn zus, hadden gezeten. De maatstaf was, kortgezegd, carrière en, nóg korter, aanzien dus geld.

Nu had zijn vader een zeer goed lopende slagerij gedreven, zeker vóór de tijd van de supermarkten, en zij gingen al op jonge leeftijd met het gezin twee weken in de zomer naar een ver oord op vakantie; dusdanig ver dat de rest van de straat er zich alleen in dromen wat bij kon voorstellen: Oostenrijk! Vanaf zijn achtste tot zijn dertiende kwam Wien zodoende in St. Johann im Pongau. Daarna ging het gezin meer richting Engeland, aanvankelijk zeer tot Wiens spijt; veel groen maar geen echte bergen daar.

Er werd veel gewandeld in Oostenrijk, dagtochten. De man van de pensionhoudster was tevens Reiseleiter of Bergführer, dus die ging regelmatig als gids mee. Ook enkele van zijn kinderen behoorden dan meestal als vanzelf tot het geheel en iedereen vond dat prima. 's Avonds werd er bij goed weer op het grasveld achter het pension en de school gespeeld; voetbal, badminton, verstoppertje. Naast het pension woonde de familie Unterdorfer. De zoon daar, Burschi, werd een goed vriendje van Wien. Vanaf het tweede of derde vakantiejaar huisde er bij de Unterdorfers in vakantietijd tevens een nichtje uit Kleinarl in de buurt van Wagrain. Haar vader beheerde koeien op de alm en haar moeder werkte in een hotel in Wagrain. Zodoende verbleef het

nichtje zeker doordeweeks in St. Johann bij haar oom en tante en neef. Toen ze door Burschi aan elkaar werden voorgesteld, liet ze een tijd lang Wiens hand niet los. Ze keek hem recht aan en lachte. Tien jaar waren ze toen zo'n beetje, beiden.

Het meisje was, zeker in Wiens beleving, anders. Ze zocht altijd als ze hem zag het contact, maar op een volkomen ongedwongen manier. Ze vroeg van alles en als Wien het niet begreep, legde ze het rustig uit met andere woorden. Ze vroeg ook vaak wat dat dan in het Nederlands was. Ze zei het na en beleefde daar plezier aan. Met voetballen was er geen onderscheid tussen haar en de jongens, dezelfde loopmotoriek, felheid en manier van schieten. Dat had Wien nog nooit gezien van een meisje. Meisjes waren in die tijd meisjes, die voetbalden niet en veegden hun voeten tegen of langs een bal in plaats van dat ze schoten.

Enfin, zo was hij af en toe met Burschi en zijn nichtje opgetrokken gedurende drie of vier zomervakanties. Er waren ook dagen dat het buiten goot. Dan bleven de Bergertjes toch maar in het pension, lazen wat, deden spelletjes uit de meegebrachte spellendoos, aten broodjes en 's avonds warm uit een blik. En Wien piepte dan wel eens ertussenuit naar de burens. Burschi had een trein en racebaan op zolder. Daar waren ze dan en het meisje was er ook. Maar met name tijdens de laatste twee weken leerde hij haar goed kennen. Ze waren toen dertien. Wien was dit jaar alleen met zijn vader en broertje in Oostenrijk. Moeder en zus hadden geen zin in Oostenrijk gehad en waren op Majorca. Wiens Duits was nu al wat beter. Het meisje vroeg veel over school maar ook over voetbal. Ze vroeg of hij boeken las. Ze keek hem altijd aan als ze sprak, en lachte. Wien vond haar erg mooi maar dat maakte hem evenredig nerveus. Hij wist daar nog totaal niet mee om te gaan. Het beangstigde hem eerder. In die tijd waren basisscholen nog niet gemengd. Maar het meisje stelde hem op haar manier steeds op zijn gemak. Ze raakte hem speels aan, maakte grapjes, maar vroeg nooit om meer, wat dat ook had kunnen zijn. Achter vrijwel alles wat ze zei of voorstelde, besloot ze met: '... , gell Wien?' Dat klonk op zich al grappig. Alsof ze steeds zijn goedkeuring wilde horen. Helemaal in het begin had ze zijn naam nog enigszins verlengd uitgesproken, zoals Wenen in het Duits. Hij had haar gecorrigeerd. 'Aber wie schreibt

man das, denn?' had ze gevraagd. Hij schreef het op. 'Na, siehst du!' zei ze. Het kostte haar behoorlijk wat moeite zijn naam op zijn Nederlands uit te spreken, maar het lukte en daarna versprak ze zich ook nooit meer.

Ze had dik blond haar, een toen al tamelijk scherp gesneden ovaal gezichtsprofiel, reeds vrouwelijke jukbeenderen, reebruine ogen. Zowel een indringende, open als zachte uitdrukking. Ze was atletisch, maar de vrouw in haar diende zich al voorzichtig aan.

Toen ze vertrokken die zomer, terug naar huis, stond het meisje ietsjes achteraf ontzettend te huilen. Wien had haar zo nog nooit gezien. Het hield hem de hele terugreis stil, en ook op zekere manier thuis gedurende de rest van de zomervakantie. Haar naam was Sabine B., Sabine. Maar het leventje ging al snel weer door.

Op eerste paasdag 1976 zat Wien weer eens alleen bij zijn moeder. Ze hadden het even globaal over hun verleden gezinsvakanties gehad, in Engeland maar ook, nog korter, over de Oostenrijkse. Ze hadden er foto's bij genomen. Wien vond het meisje echter op geen enkele terug, ook vriendje Burschi niet. Zelfs de kinderen van de pensionhouders kwamen maar op een enkele foto voor. De voetbalpartijtjes op het veldje achter het pension en de school: niks, geenéén. Raar eigenlijk. Hun moeder, want die hanteerde meestal het fototoestel, had klaarblijkelijk geen enkele maal de behoefte gevoeld haar spelende kinderen vast te leggen. In die tijd werden er in een vakantie sowieso maximaal vierentwintig foto's geklikt, twee rolletjes. Foto's laten ontwikkelen was best duur. Moeder klikte vooral panorama's.

Wien werd in de loop van de middag erg onrustig. Hij was inmiddels twee keer op school blijven zitten, op de vierde met een aantal klasgenoten voor het plezier en, na de dood van zijn vader, op de vijfde, en deze keer bepaald niet voor zijn plezier. Nu in 1976 stond hij er wel ruim voldoende voor.

In die tijd bestond de paasvakantie uit twee weken. Hij kreeg een ingeving. Aan het eind van de middag zei hij: 'Mam, ik wil een paar dagen naar Oostenrijk, met jouw auto als dat kan.'

'Naar Oostenrijk? Hoe kom je daar nu opeens bij? Wat ga je daar doen?'

‘Geen idee. Ik heb het idee dat ik er naartoe moet. Een paar dagen wandelen, denk ik.’

‘Tja, is dat niet wat ver voor een paar dagen?’

‘Ik rij graag, dus dat maakt niet uit.’

Wien vertrok de volgende dag, paasmaandag 19 april, rond zeven uur 's ochtends. Hij was nu vrijwel negentien. Tegen vijf uur kwam hij aan. Zijn moeder had inmiddels naar het pension gebeld. Hij werd verwacht. De kinderen van de pensionhouders waren er om een of andere reden niet en Burschi, de buurjongen, was met zijn ouders kennelijk verhuisd. Het was stil in de Alpen. Ruhezeit.

De volgende dag reed hij even na acht uur richting Wagrain, een kleine 9 kilometer verder. Voorbij Wagrain was er het gehucht Kleinarl, in die tijd niet veel meer dan een buurtschap, waarna een paar kilometer verder de Jägersee volgde, een meertje waar ze vroeger regelmatig gingen zwemmen. Het lag op een hoogte van zo'n 1100 meter. Bij de Jägersee hield het dal voor auto's en ander verkeer op. Het was geliefd wandel terrein van zijn vader geweest. Als ze een dag geen doel hadden, was *Jägersee* het codewoord. Vader zwom natuurlijk ook maar als iedereen zo bezig was, onttrok hij zich graag voor een rondje wandelen om de See. Een enkele maal werd van daaruit ook een dagtocht ondernomen. Dan ging het aan het einde van het dal omhoog naar de Tappenkarsee, die op bijna 1800 meter hoogte lag.

Het was een automatisme dat Wien die kant op reed. Hij ging nog maar eens kijken daar en waarschijnlijk een stuk richting Tappenkarsee lopen. Dat was hoe dan ook een mooie route. Ergens zweefde Sabine in zijn hoofd en hart rond, maar onderdrukt, gevoileerd. Hij wilde geen illusie koesteren en gewoon zijn plan trekken. Per slot was ze toen die laatste keer pas dertien. Wie wist hoe ze er nu zou uitzien. Misschien zou hij haar helemaal niet herkennen, mocht ze voorbij lopen op straat. Alle anderen in St. Johann waren er trouwens ook niet, dus waarom zou zij daar ergens rondhangen?

In Wagrain kwam je gelijk op de kleine gezellige markt uit. Wien parkeerde er om te kijken of hij bij de bakker wat broodjes kon krijgen voor onderweg. In Kleinarl was geen bakker. Hij liep naar binnen. Er was één mevrouw voor hem. ‘Morgen,’ groette hij met Duitse uitspraak. ‘Grüss Gott,’ kreeg hij in koor terug. De vrouwen waren aan

het kletsen. Hij kon het maar moeilijk volgen. Ondertussen bekeek hij het assortiment. De deur ging achter hem open. Hij was zich net aan het concentreren op een prijskaartje en stond een beetje voorover gebogen voor de toonbankvitrine.

‘Wien?’ hoorde hij een verbaasde zachte stem achter zich. ‘Wien, bist du es?’

Hij hoorde het meteen, draaide zich om. ‘Sabine,’ bracht hij uit, ‘du hier?’

‘Ja, ich hoffe es,’ lachte ze. De dames lachten mee. ‘Komm mit nach draussen,’ zei ze, nadat ze elkaar nogal verbouwereerd hadden staan bekijken. En tegen de bakkerin: ‘Wir sind gleich zurück.’

‘Jao, freilich,’ rolde er bij de vrouw begripend uit. Sabine was natuurlijk bekend hier.

Ze stonden daar buiten met dezelfde verraste blije gezichten tegenover elkaar, maakten over en weer complimenten, raakten elkaar onder het praten steeds even aan en stootten voortdurend kleine lachstootjes uit, deels ook vanwege de spanning, de elektriciteit. Het was voor beiden een magisch moment. Ze waren nu negentien of bijna negentien, gevorderde adolescenten of jong-volwassenen. Ze hadden elkaar zes jaar geleden voor het laatst gezien, toen ze nog kind waren.

‘Ich habe damals den ganzen Tag geschreit,’ vertelde Sabine over Wiens laatste terugreis naar Nederland. ‘Ich konnte nichts dafür.’

‘Ich auch,’ zei Wien.

‘Was!?’ riep Sabine. ‘Hast du auch geschreit!?’

‘Nein, das nicht. Haha.’ Wien aarzelde even, staarde ietwat verlegen naar de grond. ‘Aber ..., weist du ...’ Hij viel weer stil, keek op naar haar. Sabine keek hem recht, verwachtingsvol aan. Hij zag dat haar ogen een glimmend laagje kregen. Of waren het die van hemzelf?

Zij doorbrak het. ‘Warum bist du hier für Brot? Hast du kein Frühstück gehabt?’

‘Ja, doch. Aber ich wollte ein Stück hinauf gehen.’

‘Nein, Wien! Das meinst du nicht!’

‘Wieso?’

‘Genau das ist mein Plan.’

‘Ah, schön! Hast du keine Arbeit heute?’

‘Nein, ich habe einen Feiertag, Feierwoche sogar.’

‘Was machst du?’

‘Ich arbeite in einer Almhütte da oben.’ En ze wees met haar linkerhand richting Grafenberg.

‘Oh? Und Schule, studieren?’

‘Ich habe letztes Jahr meine Gymnasiumabitur gemacht.’

‘Und du gehst nicht zur Universität?’

‘Nein, die Almhütte wird meine Zukunft, wie es aussieht.’

Wien keek haar vragend aan.

‘Und du?’ voegde Sabine snel toe.

‘Ich? Eh, eh. Ich bin noch in der Schule, nach diesem Jahr noch ein Jahr.’

‘Und danach?’

‘Keine Ahnung. Studieren, denke ich.’

‘Du machtest doch auch das Gymnasium?’

‘Ja, aber ohne Latein und Griechisch.’ Wien keek haar weer aan.
‘Warum gehst du nicht zur Universität, Sabine?’

‘Ich bin verlobt, Wien, versprochen eigentlich.’ Ze wendde haar blik af. ‘Mit einem gewissen Bertl,’ vervolgde ze enigszins beschroomd. ‘Seine Eltern betreiben die Hütte. Wir werden die später übernehmen, also das ist die Absicht.’

Wien ging op een paaltje zitten en keek voor zich uit. ‘Es macht zwar gar keinen Sinn,’ zei hij even later, ‘aber das überfällt mir irgendwie sehr.’

Sabine kwam wat dichter bij hem staan en legde een hand op zijn schouder. ‘Weist du,’ zei ze, ‘mir genau so. So wie du auf einmal hier vor mir stehst, das tut etwas tief in mir. Die ersten Jahre waren meine Gedanken viel bei dir. Man soll aber realistisch sein. Wir waren nur Kinder. Schliesslich fand dein Bild einen eigenen Platz in meiner Seele. Ich hatte nicht gedacht dich jemals wieder zu sehen.’

‘Dein Bild, dein Gesicht, dein lächeln, dein alles war extrem verwirrend für mich am Anfang als ich wieder zu hause war,’ zei hij. ‘Aber ich schätze dass ich damals geistig noch etwas jünger als dich war, körperlich auch, haha. Jedenfalls, ich fand keinen platz für meine Gefühle, und – frag mir jetzt nicht wie – ich schloss sie damit aus, ich schloss dich aus.’ Hij keek omhoog naar haar, zij omlaag. ‘Aber sie kommen zurück, die Gefühle,’ zei hij, ‘hier, jetzt, voll und verstärkt.’

Und du stehst gerade neber mir! Verstehst du?’

‘Ja Wien, ganz. Ich fühle das Zusammensein auch so – jetzt, hier!’

De oudere mevrouw kwam met haar boodschappentas de bakkerij uit. Ze keek hen vriendelijk aan en wendde zich achtereenvolgens iets naar beiden toe. ‘Ihr seid schöne junge Leute,’ zei ze. En ze liep door.

‘Danke, Frau Huber,’ zei Sabine. En tegen Wien: ‘Brot, Wien! Jetzt, rein!’

Ze gingen de bakkerswinkel weer in. Wien kocht twee broodjes, ‘Pünctchen’, met kaas. Sabine nam ook twee broodjes en een Vollkornbrot. Eenmaal weer buiten sprak ze met Wien af dat ze elkaar over een uurtje zouden ontmoeten aan de andere kant van de Jägersee en dan richting Tappenkarsee zouden gaan. Ze zouden uiterlijk tegen vier uur weer terug moeten zijn. Ook maakte ze op haar directe manier duidelijk dat de mensen haar hier natuurlijk kenden, al was het maar van gezicht en dat hier soms zelfs de bomen ogen en oren leken te hebben. Ze lachte er om. Maar voorbij de Jägersee was niks meer en zouden ze nu in deze periode vrijwel niemand tegenkomen. En zo ja, dan was het maar zo. Ze zou indien nodig Bertl gewoon vertellen dat ze Wien (‘kannte ihn noch von früher in St. Johann’) wonder boven wonder was tegengekomen en ze samen een stuk waren opgelopen. Dat het heel leuk was geweest.

‘Doch, Wien?’ lachte ze. ‘Es war sehr vergnüglich, gell?’

‘Haha. Das werden wir mal sehen.’

Vervolgens zei ze dat ze zelfs nu ‘bestimmt’ een beetje in de gaten gehouden werden, al was het maar door de bakkerin, dus dat ze zo dadelijk elkaar braaf de hand zouden schudden en dan ieder de andere kant op zouden gaan.

‘Wo steht dein Auto?’

‘Da drüben.’

‘Gut. Ich gib dir jetzt meine Hand. In einer Stunde, Wien! Biss gleich!’ En ze liep weg. ‘Keine Unfälle, bitte!’ riep ze nog na terwijl ze zich lachend half omdraaide. Wien zwaaide, stak de weg over en opende de auto. Een heerlijke beloftevolle alles doordrenkende gloed ging door zijn lijf, één die hij nooit in zijn leven meer op die wijze zou ervaren.

Hij was ruim een kwartier eerder op de afgesproken plek. Toen hij

haar aan de andere kant zag komen, verstopte hij zich. Na een tien minuten passeerde ze. Aan de punt van het meertje, waar de bergbeek instroomde, stond een bank. Ze keek even rond, deed haar rugzakje af en ging zitten. Rustig tuurde ze over het water.

Na een tijdje besloop hij haar en hield de handen voor haar ogen. Ze schrok niet, bewoog niet. Hij voelde in zijn handen de glimlach over haar gezicht trekken. 'Du warst schon immer gut mit Versteckspiel,' zei ze. Hij liet los, ze stond op, draaide zich naar hem om en ze kusten. Ze kusten enorm.

'Komm,' zei ze, 'zu viele Bäume hier. Auf geht's! Laufen, Wien!' En dat deden ze. Lopen? Ze renderen!

Het eerste stuk was nog een redelijk vlakke aanloop, beetje vals plat. Maar al snel werd het pad smaller, steniger, kronkeliger. Het leek alsof Sabine hem heel even wilde testen. Het was echter een makkie voor hem. Hij volgde haar glimlachend op de voet.

'Mensch, Wien! Du hast Ausdauer!' zei ze na een kwartiertje. 'Als Kind konntest du bereits sehr leicht hinauf gehen, aber jetzt! Puh!' Ze hadden inmiddels ook al behoorlijk wat hoogtemeters achter zich. Sabine liep nu gewoon en keek achterom.

'Und deine Ausdauer denn, wo kommt die her?' antwoordde Wien.

'Ich laufe viel und schnell, auf Höhe denke ich.'

'Bei uns gibt es Hügel mit Wälder,' antwoordde hij, 'und Ackerland meistens da oben drauf. Also zu Hause durchquere ich täglich die Gegend als Schnellläufer.'

'Ja, wirklich? Wie viel läufst du denn?'

'Zwanzig Kilometer.'

'Jeden Tag?'

'Ja. Im Wochenende etwas mehr.'

'Sicher? Wie schnell machst du das?'

'Zwanzig innerhalb einer Stunde und zehn Minute.'

'Nein, Wien. Das gibt's nicht. Und auf und ab dabei?'

'Ja, teilweise.'

'Warum machst du das?'

'Wie meinst du?'

'Läufst du Wettkämpfe?'

'Nein, gar nicht. Ist auch gar nicht meine Absicht.'

‘Warum denn? Wofür? Für wen?’

‘Ich weiss nicht. Für mich selbst.’ Hij wist wel waarom hij zoveel liep. Maar misschien kwam dat later nog ter sprake. En anders niet.

Sabine bekeek hem van boven tot onder. ‘Schade dass du solche Jeans angezogen hast. Ich möchte gerne deine Beinmuskulatur untersuchen.’ Ze grijnsde.

‘Kein Problem. Jetzt?’

‘Haha. Etwas später vielleicht. In einer Stunde sind wir garantiert ausser Sichtweite.’

‘Huh? Ich sehe jetzt auch nichts und niemanden.’

‘Bäume,’ zei ze en schaterde het uit. Ze kneep hem stevig in zijn bovenbeen, gaf hem een snelle kus en, hop, liep weer voor. Ze hoefde hem niet meer te testen en het ging nu gewoon met stevige tred. Het ging nu ook steil omhoog. Ze passeerden een prachtige waterval en staken een beek over.

‘Unglaublich schön bist du so von hinten, Sabine.’

‘Oh ja? Findest du? Dan bleib nah dran.’

‘Mach ich. Keine Sorge.’

Ze lachte.

Voor zijn gevoel kwamen ze al snel boven de boomgrens en over de bult die uitzicht gaf over de Tappenkarsee. Hier lagen nog plakaten sneeuw. Ze bleven staan. Het pad boog naar rechts en liep het eerste stuk ook rechts pal langs het meer. Halverwege het meer stond een almhut. ‘Die öffnet erst in Juni. In dieser Zeit wird sie manchmal gebraucht durch Jäger und Naturschützer,’ vertelde Sabine.

‘Sind das denn die Auge und Ohren der Bäume?’

‘Genau.’

‘Aha.’

‘Aber dreh dich mal um, Wien.’

Het uitzicht terug was inderdaad adembenemend. Ze keken het hele dal van Kleinarl door richting Wagrain. Maar hoger, daar achter in de verte zag hij een uitgebreid massief van een grillige witte bergwereld.

‘Das ist das Hochkönig Gebirge.’

‘Oh ja. Sind wir auch einmal in so einem Sommer gewesen.’

‘Selbstverständlich,’ antwoordde ze met een glimlach. Ze pakten

elkaar vast om het middel. De handen zakten af naar de heup. 'Mal schauen ob jemand da ist.' Ze knikte in de richting van de almhut.

'Gut.'

Het was nog een klein kwartiertje lopen. Sabine keek voortdurend om zich heen. Na een bocht stopte ze plotseling. Ze grepen elkaar, kusten weer, en drukten zich met alle kracht tegen het lijf van de ander.

'Wien, hör gut zu. Meine Sehnsucht nach dir ist ungeheuer, meine Liebe für dich auch, denke ich, und für mich bis so weit ungehört, wenn ich ehrlich bin. Wenn es da frei ist bei der Hütte, können wir alles mit einander machen aber keinen Sex. Verstehst du das?'

'Ich verstehe, gnädige schrecklich liebe schöne Frau.'

'Ach du.'

De almhut was dicht en dus leeg. Aan de zijkant stond een lange bank. Er waren ook nog een paar tafels en stoelen. Ze hadden voortdurend oogcontact, op een vrije liefdevolle en vooral vanzelfsprekende manier. Alle vormen van aanwezig zijn met elkaar waren vrij en vergeven van liefde: de aanrakingen, de blikken, de woorden, de toon, de kussen uiteraard, het voelen ... Het noemen van elkaars naam. Achteraf was dat misschien nog het meest indringende: het noemen van elkaars naam. 'Oh, noem mij, noem mij bij mijn diepste naam. Voor wie ik liefheb, wil ik heten,' mompelde hij gedurende zijn verdere leven op gezette tijden, als hij alleen was buiten, voor zichzelf. Het meest indringende, maar voor Wien tegelijkertijd het meest eenzame.

Hij ging zitten op de bank, lekker in de voorjaarszon die de nog betrekkelijk beperkte temperatuur verdreef doordat er geen wind was. Zijn rugzakje stalde hij naast zich en hij begon van bovenuit wat dingetjes eruit te plukken. Als eerste kwam er een smalle thermosfles.

'Mein Gott!' riep Sabine geamuseerd. 'Du sagst mir nicht dass das Kaffee ist?'

'Doch,' antwoordde hij droogjes. 'Vergesse ich nie.'

'Mein Lieber, du bist noch mehr mein Mann als ich schon gedacht hatte.'

'Das kostet mich nicht viel dann.'

'Komm hier, du ...!'

Ze dronken koffie uit één beker en aten een broodje. Dat wil zeggen,

ze namen ieder om en om een hapje van hetzelfde broodje. Ze dronken en aten tussendoor, want verder zaten ze vooral tegen en op elkaar en aten ze ook van elkaar.

‘Wie kommt es dass wir jetzt hier so zusammen sitzen, Wien?’

‘Schicksal, vielleicht? Prädestination? Ich weiss nicht.’

‘Wir sind jedenfalls eins, fühlst du das auch?’ zei Sabine.

‘Weist du, es war vorgestern auf einmal da: ich musste einfach nach Österreich. Obwohl ich die letzte zwei Jahre mit dem Rucksack nach England gegangen bin.’

‘Unglaublich. Als ob du geschickt wurdest.’ Ze staarden een tijdlang over het meer. ‘Ich liebe dich, Wien. Als Kind liebte ich dich schon ... Es war gleich da, vom ersten Moment an.’

‘Ich dich auch, ich dich auch! Aber man weiss das nicht wenn man Kind ist.’

‘Da gibt es anscheinend einen Unterschied zwischen Mädchen und Jungen.’ Ze kuste hem, hij kuste haar. ‘Aber ich liebte dich heute von dem Moment an dass ich dich wieder sah, dennoch jetzt mit dem Herz und Energie einer erwachsenen Frau. Wie merkwürdig kann es sein.’

‘Ja, wirklich. Etwas hat mich zu dir geschickt und etwas hat dich zur Bäckerei geschickt.’

‘Warum, Wien, hat das *Etwas* es so gemacht mit uns? Wir haben dennoch ein grosses Problem. Siehst du das auch?’

‘Ja, ich weiss. Warum übrigens keinen Sex?’ gooide hij er plompverloren tussendoor.

Sabine keek hem met grote ogen en een lach aan. ‘Wie ich sagte, ich bin verlobt und ich bin noch Jungfrau. Das erste wiegt schwer in dieser Katholische Umgebung, und das zweite ist damit verbunden.’

‘Ich bin auch Katholisch aber wir verloben uns meistens nicht mehr und das zweite bedeutet auch nicht viel mehr bei uns. Aber ich bin selber auch noch nicht geprüft.’

‘Hahaha. Das sagst du ganz elegant.’

‘Gern geschehen.’

‘Was hast du bisher mit Mädels gehabt?’ vroeg Sabine.

Wien voelde zich lichtjes blozen. ‘Während des Karnevals gibt es oft Mädchen die mich ankleben. Sag ich das richtig?’

‘Hahaha. Hört sich sicherlich gut an. Ich stell es mir vor.’

‘Aber danach ist es immer vorbei.’

‘Und was machst du dann, mit Karneval meine ich?’ vroeg Sabine door.

‘Tanzen, singen, trinken, küssen und noch etwas, aber ich weiss das Wort nicht.’ Hij bedoelde het woord ‘schuren’, of iets in die richting.

‘Berühren? Fühlen? Brüste oder so anfassen?’

‘Nein, das ist nicht was ich meine. Das letzte mach ich fast nie.’

‘Fast nie?’

‘Jedenfalls nicht richtig.’

‘Warum nicht?’

‘Weiss nicht. Das tut man doch nur wenn man ganz mit einer anderen vertraut ist?’

‘Ja, das stimmt eigentlich. Hier Wien, bitte halte meine Brüste mal, willst du?’

‘Oh, ich würde nie eine Bitte von dir abweisen.’

‘Hahaha.’

Ze voelden, grepen, tastten, streelden beiden nu het kon, nog even kon.

‘Wie war das Wort?’ vroeg Sabine opgewonden.

‘Ah ja, ik zeige es dir. Das hier.’

‘Das ist gut. Mach weiter. Reiben heisst das.’

‘Ist mir völlig egal, wie das heisst.’

Wien Berger en Sabine B. deden daar in die maagdelijke omgeving alles behalve het. De hevigheid was een uiting van hun volstrekt natuurlijke en volledige verbondenheid. Ook beseften zij alle tijd die ze samen verbrachten, dat de schijnbaar toevallige samenloop een mogelijke eindigheid insloot. Hoe moesten ze verder? Wat moesten ze in het leven met elkaar? Zij wisten het niet. Zij waren per slot van rekening nog zo jong.

Het moment om terug te gaan, brak aan. Het besef hiervan maakte gevoelens los die Wien nooit meer zouden verlaten, hoezeer hij zijn hele leven ook zijn best zou doen ze compleet uit zijn bewustzijn te verdringen.

‘Mein Liebster,’ zei Sabine, ‘wir sollen den Abstieg jetzt anfangen.’

Onderweg naar beneden bleef Sabine praten, waarschijnlijk uit nervositeit, angst, verborgen wanhoop. De tijd drong. Hoe zwaar zou de

stille straks zijn als ze weer ieder huns weegs waren gegaan.

‘Ich werde verrückt, Wien. Es geht so viel durch meinen Kopf. Was sollen wir machen mit einander? Weist du es?’

‘Hast du Angst?’

‘Ja, für mich selbst. Verstehst du? Bertl und so ... Werde ich mich noch ganz mit ihm verbinden können? Ich frag mir heute auch immer: was würden wir zusammen können im Zukunft, wir zwei, du und ich? Wie könnten wir ein Leben aufbauen? Verstehst du? Jetzt mit Bertl ist mein Leben schön ganz ausgearbeitet. Ein fröhliches Leben zwar, aber ...’

Op een besloten plek ging Sabine op een rots zitten. Het was een brokstuk van een paar meter hoog en breed. ‘Komm zu mir, Wien.’ Hij klom ook omhoog en ze nestelden zich tegenover en tegen elkaar. Ze hielden elkaar ook vast, streelden haren en gezicht.

‘Du verstehst doch wie prekär unseres zusammen sein hier in dieser Situation ist, Wien?’

‘Ja ja, bin ich mir voll bewusst.’ Hij dacht een tijdje na. ‘Wir sollen eine weile nachdenken,’ vervolgde hij. ‘Verarbeiten was unsere zufällige Begegnung bedeutet und was es uns hat angetan. Oder war es alles wirklich so zufällig?’

‘Ja, das geht mir auch dauernd durch den Kopf. Hat es irgendwie einen Zweck?’

‘Ich fahre gleich wieder zurück nach Holland. Du sollst Ruhe haben und dich nicht immer umsehen müssen, ob jemand uns beobachtet.’

‘Kommst du mal wieder? Kommst du bald wieder? Ich brauche etwas Zeit um mich zu entscheiden über mein Leben.’

‘Ja, ich hatte gerade gedacht am Anfang der Sommerferien zurück zu kommen.’

‘Oh, ja! Oh ja, bitte! Wie machen wir das?’ Ze rommelde wat in haar rugzakje en nam er zowaar een agenda uit. Wien moest erom lachen. Zaten ze daar in de natuur op zo’n rots, kwam zij met een agenda aandrigen. Zoals ze vroeger ook vaak een notitieblokje in haar schortje had, waarin ze woordjes opschreef. Ze sloeg de agenda willekeurig open. ‘Wann sind deine Ferien?’

‘Das weiss ich gar nicht genau. Aber ich weiss dass meine Mutter so einen Cruise macht ab 17 oder 18 Juli.’

‘Cruise?’

‘Ja, mit so einem grossen Schiff.’

‘Kreuzfahrt?’

‘Ja, vielleicht. Jedenfalls, sie ist weg dann und ich könnte ihr Auto benützen.’

‘Also dann würdest du möglichst am neunzehnten..., Montag den neunzehnten, hier sein?’

‘Ja, 19 Juli. Wauw du, grossartig!’

‘Ja, Wien. Ich habe richtig das Gefühl dass etwas Grosses mit uns geschehen wird. Denkst du nicht auch so?’

‘Doch, doch. Sicher. Bestimmt!’

‘Wir sind fast beim Jägersee. Wenn wir gleich von diesem Stein abrutschen, sollen wir frei laufen, ich meine nicht mehr Hand in Hand gehen. OK?’

‘Ja.’

‘Ich fahre danach mit meinem Auto voraus,’ vervolgde Sabine. ‘Bei der Einfahrt nach Kleinarl biege ich rechts ab. Da wohne ich, Feldweg, ganz am Ende links.’

‘Einverstanden.’

‘Und das wäre es dann, bis 19 Juli. Halt mich fest!’

‘Wo treffen wir uns den Neunzehnten? Und wann?’

‘Gleichen Zeit, gleichen Ort? Jägersee?’

‘Ja, machen wir.’

Sabine hilde en lachte tegelijkertijd. Ze legde haar hoofd op zijn schouder. Na een tijdje was het zover. Het was bizar zo los naast elkaar het hele stuk langs het meer terug te lopen. Er was misschien zo veel nog te vertellen. Wien was er op een of andere manier bijvoorbeeld nog niet aan toegekomen over de dood van zijn vader te vertellen. Maar hij voelde ook nu niet de behoefte. Dat soort zaken kwam later wel. Nu waren ze nog even samen en voelden ze elkaars ... Ja, wat was het? Elkaars energie? Ze keken elkaar voortdurend zijwaarts aan. Sabine bracht steeds koosnaampjes voor hem uit. Hij moest er hardop om lachen. Hun gezichten verrieden een diepte die zich niet echt omschrijven liet. Elkaar zien bracht al blijdschap, kracht en ontroering. Haar stem, al zei ze niks! Iedere keer dat ze zijn naam sprak, ging er een warm golfje door hem heen.

Ze startte haar auto, hij reed achter haar aan. Hij zag haar voortdurend in de achteruitkijkspiegel kijken en haar rechterarm naar hem opsteken. Bij Kleinarl sloeg ze rechtsaf. Ze stopte voorbij de bocht, stapte gejaagd uit en begon naast haar auto naar hem te zwaaien. Hij reed heel langzaam in horten en stoten door. Hij wilde maar hij kón niet eveneens uitstappen, haar nog één keertje vasthouden. Zij kon haar gezicht niet meer in de plooi houden en maakte aanstalten weer in te stappen. Hij reed door.

Hij reed door, rechtstreeks naar St. Johann over de tamelijk brede maar om de berg kronkelende Wagrainstrasse. Van die rit kon hij zich later nauwelijks meer iets herinneren. Hij nam zijn spullen in het pension, betaalde en vertrok. Het zal omstreeks drie uur zijn geweest.

Even na middernacht kwam hij thuis aan. Zijn moeder stond verbaasd bovenaan de trap. 'Nu al terug?' vroeg ze.

'Ja, er was niks te doen. Alles dicht en niemand was er.'

'Oh?'

Op zondagochtend 18 juli rond een uur of negen reed hij weg. Hij had bijna drie maanden over Sabine, Oostenrijk en het een en ander kunnen denken en was er voor zichzelf uit. Hij ging na de zomervakantie naar het eindexamenjaar en zou dat ook afmaken. Daarna wilde hij naar haar gaan en werk zoeken. Hij kon altijd iets in de bediening zoeken daar en op termijn kon hij wellicht skileraar, of langlaufleraar worden. Ook boswachter of Naturschützer leek hem wel wat. Hoe of waar hij zou gaan wonen was een vraag waarover ze zich nog een jaar konden buigen. Hij was erg benieuwd wat Sabine ervan zou zeggen, of zij ook voor hém had gekozen. Dat zou een niet mis te verstane schok in haar omgeving teweegbrengen. Maar hij had zeer sterk het gevoel dat zij dat durfde en dus gewoon zou doen, ongeacht wat dan ook.

Hij voelde zich de hele rit nerveus, maar ook vrolijk, emotioneel en vooral ontzettend sterk. Wat een daad zou hij stellen en met wat een vrouw zou hij op termijn samenzijn! Wat een apart, machtig en spannend leven stond hem dan te wachten! Ze gingen het gewoon doen! Buiten alles en iedereen om, los van alles en iedereen! En hij verlangde naar haar als een hondje naar een loops teefje. Hij kwam aan bij Pen-

sion Ellmer, legde zijn spullen in de kamer en ging op weg naar de Dorfstube om wat te eten.

De volgende ochtend parkeerde hij ruim op tijd bij de Jägersee. Er stonden al een paar auto's maar hij herkende nog niet die van Sabine van de laatste keer. Hij moest haar ook niet hier weerzien, dat had geen charme. Dus hij ging rustig op weg naar de andere kant van het meertje. Daar zette hij zich op het bankje en begon ook, net als Sabine toen, maar eens over het meer te staren. Hij probeerde rustig te blijven, al werd dat na een tijdje met de minuut moeilijker. Hij wachtte een half uur, drie kwartier, een uur. Hij kreeg een gevoel dat niet klopte. Er waren al veel wandelaars met een Grüss Gott voorbij gekomen. Het viel hem steeds zwaarder terug te groeten. Die hele Gott vertrouwde hij langzaam voor geen centimeter meer.

Uiteindelijk ging hij terug naar de parkeerplaats. In het begin liep hij nog ingehouden slenterend maar zijn pas versnelde gaandeweg en op het laatst rende hij. Hij keek gejaagd om zich heen, op zoek naar haar auto, naar háár. Zijn hart bonkte hevig. Hij stapte in en reed zo hard hij kon naar Kleinarl. De Feldweg boog na honderd meter naar links en na weer honderd meter liep het dood. Hij stopte, stapte uit en liep links het pad op naar het huis. *Fam. B.* Hij belde aan. Een mevrouw van rond de vijftig deed pas na een poosje aarzelend open. Ze keek eerst om de deur. Wien herkende onmiddellijk Sabine in haar gezicht. De vrouw zag er echter moe, lusteloos, kleurloos, onvriendelijk en zwaar getekend uit. Heel even, in één moment, vroeg Wien zich af of hij in deze vrouw, qua uiterlijk, Sabines voorland voorgespiegeld kreeg. Dat kon hij zich echter meteen al niet meer voorstellen.

'Guten Mittag,' begon hij maar. De middag was inmiddels aangebroken. 'Ist die Sabine vielleicht hier? Ich bin ein Freund von ihr aus Holland.'

De vrouw, haar moeder, trok nog witter weg dan ze al was. Haar mond viel letterlijk open. Haar blik was er een van verbazing, verbijstering, ontzetting.

'Sabine,' stamelde ze, 'ein Freund ...?' En ze sperde haar ogen nog verder open. 'Sabine ist tot. Meine liebe Sabine ist tot.'

Wien verstarde, voelde alles uit zich wegstromen. Hij zakte door zijn benen en ging ineengedoken op het stenen trapje zitten.

‘Tot?’ bracht hij uit. ‘Wir hatten einen Absprach.’ Hij kwam niet op het Duitse woord.

De vrouw stond nog steeds half achter haar deur. Ze keek op hem. Er gebeurde een tijd niks. Het moment bevroor.

‘Sabine ist ... Es war ein Unfall.’

‘Ein Unfall? Wo bitte? Wie bitte?’

‘Auf der Wagrainenstrasse,’ zei ze na een tijdje. ‘Am Abend, nach einer Wendung. Ein Lieferwagen bog auf der Strasse ab und hat da gestanden.’

‘Ooooooh, mein Gott.’ Stilte. Geen beweging.

‘Wo liegt Sabine?’ vroeg hij.

De moeder antwoordde niet meteen, alsof zij de vraag nog moest laten doordringen. ‘Nirgendwo, ... nirgendwo,’ klonk het dromerig.

‘Nirgendwo?’

‘Meine Sabine ist eingeschert worden.’

‘Eingeschert?’ Hij stelde zich het woord voor. Zij antwoordde niet en wilde zich achter de deur terugtrekken.

‘Oh bitte, Frau B. Wann ist es passiert?’

Ze deed de deur weer ietsje meer open en keek er omheen. ‘Mitte Mai,’ zei ze. ‘Mitte Mai. Neunzehnten.’

Heel langzaam, aarzelend leek het, maar beslist ging de deur dicht. Dicht.

Ze was niet gekomen. *Sa-bi-ne*.

Onderweg terug naar Nederland realiseerde hij zich dat als een dode niet opgebaard werd, er een crematie volgde. De rilling leek op een acute koortsaanval. Hij moest vaak stoppen, alles doen om de zinnen bij elkaar te houden. Hij moest een keer op een parkeerplaats braken. Mensen keken hem soms aan als hij buiten de auto stond, vaak voorover gebogen, of gluurden zijn zijraampje naar binnen? Een vrouw vroeg zelfs of ze kon helpen. ‘Kann ich dir helfen?’ Hij was stuk, *dead-beaten*. De vraag werd simpel en werkelijk: Wilde hij te gronde gaan en de mogelijke illusie van een zo spoedig mogelijke ‘vereniging’ met haar in het hiernamaals groots en meeslepend najagen of wilde hij verder gaan en Sabine op wat voor manier dan ook in zich meedragen; in stilte, in waardigheid, in diepe diepst verborgen liefde? Had dit al-

les dan misschien ook een boodschap gehad? Had het zo moeten zijn? Hij had geen idee en zou het ook nooit krijgen. Wel was het bizar, hoeveel hij de laatste paar jaren vanuit het niets, vanuit een vrolijk, voortvarend, bevoorrecht en onbezorgd leventje, in één keer met de dood van doen had gekregen. Niet gewoon maar mensen in zijn omgeving die waren gestorven. Nee, het betrof juist steeds zijn meest dierbaren, waarmee hij ook juist, steeds als bij toeval, in een fase was beland dat zich een buitengewone wederzijdse herkenningervaring had voorgedaan van ... ja, van wat? Van liefde? Van verbondenheid? Maar wat was dat überhaupt, verbondenheid? Een mooi woord, maar wat dan? Misschien had het ermee te maken dat je wist van die paar mensen in je leven dat die je hele leven er voor je zouden zijn; altijd, ongeacht wat? Of droeg het verder?

Zijn vader was twee jaar geleden bij hem de kamer ingelopen, vlak voordat hij met moeder naar een receptie ging. Het was een tot dan unieke open en ontwapenende gesprekswisseling tussen vader en zoon geweest, een gelijkwaardige vooral ook. Voorheen was de communicatie nog van vader naar kind vice versa geweest, nu van vader naar zoon, man tot man. Ze vertrokken en een half uur later stond zijn moeder aan de voordeur, alleen, onder begeleiding van twee agenten. Hij zou zijn vader nooit meer zien, nog niet eens opgebaard. Want de volgende dag kreeg Wien een acute blindedarmontsteking. Wie of wat bekokstoofde dat allemaal?

Weg vader! En nu Sabine. Weg! Waar? Had ze er iets van gemerkt? Was er nog tijd, nog een flits van Wien geweest vlak voor of tijdens het sterven? Had ze nog iets van hem meegenomen? Bestond zoiets? Haar ziel waarin die van hem al besloten lag. Sa-bi-ne.

Het was midden in de nacht dat hij thuiskwam. Er was niemand. Moeder zat ergens in een vliegtuig richting cruise, misschien zat ze al op de boot. Zijn zus zat op haar flat en broertje verbleef bij het het gezin waar hij vaker paardreed en waar hij toch al bijna altijd was. Hij vond wat te eten, ging naar bed en kwam er ruim een etmaal later pas weer uit. Zijn verdriet was onuitsprekelijk en uiteindelijk naar binnen geslagen. Hij had min of meer besloten zijn lieve Sabine uit te blokken in zijn leven. Als hij het verdriet toeliet, begreep hij heel goed, zou deze

ervaring, deze weggekaapte ultieme levensliefde, deze helft van zijn jonge hart, heel zijn verdere leven een issue blijven, hem blijven achtervolgen, zeker als mensen ervan wisten. Er zou altijd naar verwezen worden als hij bijvoorbeeld in een mindere of slechte fase zat, sociaal even niet functioneerde, of – wie weet – relatieproblemen zou hebben. Hij zou zich mogelijk nooit meer echt aan iemand kunnen hechten. Ook in die zin zou Sabine hem dan achtervolgen. Tegelijk wist hij ook dat hij niet zijn levenlang zonder liefde zou kunnen. Sabine had het wezen ‘liefde’ intens in hem losgemaakt. Nu was hij voorlopig nog lang niet toe aan iets in die richting maar zou het niet kunnen dat er ooit nog een lieve vrouw of een lief meisje bestond, dat in veel op Sabine zou lijken? Waaraan hij zich voldoende zou kunnen overgeven. Wien kon gereserveerd overkomen maar hij was een ware romanticus en Sabine had een romantische urgentie in hem aangebracht. Hij begroef Sabine en zijn ontzaglijk verdriet voor eeuwig ver weg in wezen en ziel. Hij blokte haar dus uit zijn bewustzijn, al had hij daar de hele zomervakantie voor nodig. Hij blokte haar uit zijn bewustzijn, dacht hij.

Nu, veertig jaar later, zat hij in de auto onderaan de heuvel bij het Zuid-Limburgse Vijlen en had hij zojuist zijn zus gebeld. Medium Hans had waarschijnlijk tot zijn eigen verbazing Sabine naar boven getoverd in plaats van Marieke, welke hij niet eens naar boven hóefde te toveren, want die kende hij vast al van horen zeggen: ‘Met een a, een i en nog wat’. Hij vroeg zich af wat Hans werkelijk had ‘gezien’, of doorgekregen, wat dat ook zijn mocht. Hoe zoiets ging, áls het al waar was. Niettemin was Hans duidelijk niet echt tevreden geweest met de optie Marieke, alsof hij even aan zichzelf twijfelde, nog eens bij zichzelf naar binnen keek. Vervolgens keek hij onderzoekend, vragend, bezorgd leek het, dwars door Wien heen en liet hij het voor het gemak maar lopen. Mogelijk ook omdat je soms niet álles moet openbreken, en hij dat aanvoelde.

Wien zat zo al een uur rechtop achter zijn stuur, staarde ook recht voor zich uit, maar zag niks, alleen die beelden van toen, die film aan de binnenkant van zijn ogen. Hij hóorde haar weer praten, vóelde haar bijna. Een oudere mevrouw kwam langs en klopte op de zijruit.

Ze vroeg met gebaren of het ging. Hij knikte even.

Plotseling dacht hij aan zijn bezoeken, een tiental, aan een arbeidspsychologe, vrijwel exact tien jaren eerder, ten tijde van de belagingen door manager Cloodt. Hij had tegen Cloodt, de school, gezegd: 'Laat me maar onderzoeken als je denkt dat ik niet klopt! Capaciteiten, persoonlijkheid en psychische gesteldheid!' Ze hadden ermee ingestemd. 'Op jullie kosten,' voegde hij toe. Dus deze zielsbezoeken waren voor de school, lees manager, onderdeel van het vergaren van handvatten voor Wiens uiteindelijke ongeschiktheid en exit. Het capaciteiten- en persoonlijkheidsonderzoek was inmiddels gebeurd en de uitkomst ervan zou wonderbaarlijk genoeg in het geheel niet beantwoorden of tegemoet komen aan de wensen van Cloodt. Het zei iets over de deskundigen dat zij zich niet door de buitengewoon manipulatieve man had laten bewerken. Na een stuk of drie bezoeken vervolgens aan de psychologe die zijn geestesgesteldheid moest gaan beoordelen, bezoeken waarin Wien aardig had mogen leeglopen, werd hij ongeduldig en zei tegen haar: 'Kun je nu al zeggen wat ik psychisch mankeer? Er zal toch vast íets mis zijn met me. Ik ben echt niet bang met mezelf te worden geconfronteerd, hoor!'

'Het is niet gebruikelijk dat we meteen al tot een oordeel komen of directe uitspraken daarover doen. Aan een label heb je niets. Het is de bedoeling dat je zelf tot inzicht komt, voor zover als dat nodig of mogelijk is.'

'Ja, vertel mij wat! Dat is de bedoeling van elk goed literatuurboek. Dat inzicht heet in de literatuur verlossing; en volgens mij ergens anders ook! Redemption!'

Ze moest lachen. 'Goed. Ik zeg het je omdat ik denk dat je het aankunt. Maar begrijp me goed, dit is geheel tegen welk protocol dan ook. Ik schrijf dit ook niet in de eindanalyse. Hou je het voor jezelf?'

Hij keek haar aan, de woorden drongen volledig door. 'Ja,' zei hij. 'Sommige mensen weten meer dan ze zeggen. En daar ben ik er één van.'

'Dat denk ik ook. Je hebt een dysthyme stoornis, wij noemen het hier dysthyme ontstemming. Je moet het straks als je thuis bent maar opzoeken. Kortweg, je hebt in de basis een doorlopend gevoel van somberheid. Daar bovenop zijn er betere perioden dat je meer levens-

lust hebt. Het is voor een deel iets erfelijks waarschijnlijk maar hoeft zich niet bij iedereen met dergelijke aanleg te manifesteren. Je hebt me echter een paar dingen verteld, bijvoorbeeld over je vader en over het voetballen, maar gevoegd bij de heftige stemmingsreactie die je naar aanleiding van je werk en onder druk van de school vertoont, wek je bij mij het sterke vermoeden dat er nog enkele dingen in je leven gebeurd zijn, die misschien nog wel sterker waren, of die je met naverende kracht verdrongen hebt. Ik denk dat je aandoening aanzienlijk is, het kost je veel energie je steeds boven die constante somberheid of dat gevoel van teleurstelling of verlies uit te werken. In je manier van praten zit altijd een melancholische ondertoon. Maar de natuurlijke kracht van je karakter en je geestelijke levendigheid zijn bijzondere en welkome gaven die je behoeden. Daar moet je het ook bewust in gaan zoeken, je geestelijk losmaken.'

'Wat zijn dan zoal de verschijnselen van dat dysthymisch ... eh ...?'

'Dysthymie, dysthyme ontstemming.'

'Ja die.'

'Ik zei dat je dat maar moet opzoeken. Ik heb de belangrijkste al genoemd maar je bent analytisch en kritisch genoeg om te zien wat concreet van toepassing is op jou. We kunnen daar ook tijdens de komende afspraken deels bij uitkomen.'

Enkele sessies erna vroeg de psychologe van het ene op het andere moment of hij zijn huwelijk eens wilde beschrijven. Dat stuitte hem tegen de borst omdat hij dat niet relevant achtte. Een kleine tien jaren later was hij gescheiden, na dertig jaar huwelijk.

Ze waren negentien toen. Het had geklopt tussen haar en hem, en tussen hem en haar, zoals hij toen al wist dat dit zich nooit meer zo zou herhalen, in ieder geval niet zo, niet zo. En zo was het, nu achteraf hier langs de weg. Een dergelijke volledige en onmiddellijke synchrone gedeelde subjectiviteit was vast en zeker maar heel weinig mensen gegeven. De energie die daarbij vrijkwam, was hem nooit meer overkomen.

Stel dat je als twee personen dan twee energieën was, dat je ziel, je wezen een energie was; met bepaalde kenmerken, een bepaald karakter, een bepaald gedragspatroon, waar dat dan allemaal ook door be-

paald was. Dan waren Sabine en hij energieën geweest die als vanzelf aansloten, elkaar overlaptten, dan weer even los dansten als het ware, elkaar in die dans weer speels uitdaagden en daarna blij en vrolijk weer tot elkaar kwamen. Energieën die in elkaar opgingen maar elkaar daardoor juist versterkten, vrijkwamen! En dát niet alleen: die ook nog hun onafhankelijkheid konden bewaren.

Maar dan nog, hoe vaak in deze zeldzame gevallen liep het niet spoedig mis, door onverwachte schaduwkanten van andermans karakter, door misverstand, door belangen, intrige, door verraad, meestal geïnstigeerd vanuit de achterban. Je had toch ook een Tristan en Isolde, een Troilus en Cressida van Chaucer, een Helena en Paris, een Romeo en Juliet, een Catherine en Heathcliff, een Olga en Erik, en wat nog meer? De hele literatuur leek op dergelijke thema's gebouwd. Maar er was met Sabine geen misverstand geweest, geen rivaliserende achterban, geen verraad, geen oorlog, geen overspel, niks. Ja, mogelijk had later haar familie of die van die Bertl voor nog wat onmogelijkheden kunnen zorgen. Maar hij wist dat Sabine sterk zou zijn geweest en respect voor haar beslissing had afgedwongen. Zij had bovendien beslist geen schaduwkant, daar was zij veel te open voor. Niks was onoverkomelijk geweest, behalve een stomme toevallige dood. Sabine werd daarmee, of desondanks, noodzakelijkerwijs zijn Dame Noire, zijn Dark Lady.

'Ja Sabine,' zei hij in zichzelf, 'ich habe dich wieder gesehen. Du kamst heute auf einmal aus dem Nirgendwo, aus dem Nichts. Wie das jetzt passiert ist, würde ich sehr gerne mal über dich schreiben, über dich und mich.' Maar ik heb geen idee hoe, dacht hij meteen. 'Aber es war zu kurz für einen Roman,' vervolgde hij half hardop. 'Du warst schon weg bevor es ein Roman werden konnte.' Een dromerige glimlach plooidde om zijn mond en rond zijn ogen. 'Schade. Denn du warst so schlau, so schön, schöner wie Isolde, Cressida, Helena, Julia und Olga zusammen, und viel zarter, viel lieber. Du warst dabei echt, wirklich! Fühlbar! Greifbar! Streichelbar. Nichts Platonisches mit dir! Jetzt kann ich nur noch irgendwann einen Roman aus dir machen. Aber wer würde ihn lesen: Die Liebe eines erbärmlichen Verrückten?' Hij haalde diep adem. 'Siehst du mich? Siehst du mich, Sa-bi-ne? Hier, dein ehemaliger Geck! Dein Narr!'

Hij sprak haar naam verscheidene malen deze dag, besepte daarbij hoezeer hij al die jaren iets onzeglijks had meegedragen, iets onuitsprekelijks, wist plotseling niet hoe hij dat had volgehouden. Een siddering kroop van nek naar kruin. Wat was het eigenlijk ook vreemd hoe hem dit allemaal overkwam. Of was hij inderdaad simpelweg de gek? 'Jezus Christus!' verzuchtte hij hardop maar in gedachten. 'Godsamme! Waarom? Lieve God, vertel mij! Waarom?' Hij wachtte nog even, kon niets meer bedenken of voelen, wilde ook niets meer. Hij startte onwillekeurig de motor en reed weg, naar Nirgendwo und Nichts.